

KAZNENA DJELA UBOJSTVA I TEŠKOG UBOJSTVA – TRENDОВI I SPECIFIČNOSTI

Dr. sc. Pero Mihaljević*
Doc. dr. sc. Reana Bezić**

UDK: 343.611(497.5)
343.61:303.025(497.5)
DOI: 10.3935/zpfz.75.2.4
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: srpanj 2025.

Rad objedinjeno pristupa kaznenim djelima ubojstva (čl. 110. KZ-a) i teškog ubojstva (čl. 111. KZ-a) kroz tri analitičke razine – normativnu, komparativnu i empirijsku – s ciljem preciznog mapiranja njihovih obilježja, trendova i sudske prakse. Empirijsku okosnicu istraživanja čini cjelovita baza od 1117 pravomoćno okončanih sudskih predmeta nasilja, unutar koje je detaljno analizirano 90 spisa koji se posebice odnose na (teška) ubojstva zaprimljena na županijskim sudovima u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku (razdoblje 2017. – 2021.) Kako bi se rezultati smjestili u širi vremenski i populacijski okvir, u radu su prikazani i podatci Državnog zavoda za statistiku (2013. – 2024.) te recentna policijska statistika Ministarstva unutarnjih poslova (2021. – 2023.). Usporedba s EU-27 pokazuje da je Republika Hrvatska i dalje među zemljama s najnižim stopama ubojstava (0,9 na 100 000). Normativno-komparativni segment upućuje na to da se hrvatski model dvojne tipizacije uklapa u europsku praksu, pri čemu se uvođenje zasebnog kvalifikatora femicida (čl. 111.a KZ-a) promatra kao važna, ali empirijski još nedovoljno praćena novina. Rezultati sugeriraju nužnost diferenciranih penoloških pristupa – od pojačanog sankcioniranja koristoljubnih i okrutnih oblika do preventivnih programa usmjerenih na intimno partnersko nasilje.

Ključne riječi: ubojstvo, teško ubojstvo, Hrvatski monitor nasilja

* Dr. sc. Pero Mihaljević, viši stručni savjetnik, Ured Vijeća za nacionalnu sigurnost, Jurjevska 34, 10000 Zagreb; p_mihaljevic@yahoo.com;
ORCID ID: orcid.org/0009-0009-9326-4104

** Dr. sc. Reana Bezić, docentica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; rbezić@pravo.unizg.hr;
ORCID ID: orcid.org/0009-0004-3763-7889

1. UVOD ***

Nasilje je društveni fenomen koji postoji od najranijih povijesnih razdoblja, odnosno postojalo je nekada, postoji danas i gotovo je sigurno da će u nekom obliku postojati i u budućnosti.¹ Definicije nasilja se razlikuju, no nesporno je kako je nasilje usko vezano uz agresiju.² Najčešće korištena definicija je ona Svjetske zdravstvene organizacije koja definira nasilje kao “namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom”.³ Najteži oblik nasilja onaj je koji rezultira smrtnom posljedicom – ubojstvom. Lišenje života predstavlja najteži napad na najveću vrijednost u suvremenim društvima, a to je ljudski život. No, nisu samo suvremena društva ta koja štite ljudski život, takva zaštita postojala je još u doba Hamurabijeva zakonika.⁴ U prvoj tiskanoj knjizi, prevedenoj na gotovo sve jezike svijeta (*Sveto Pismo / Biblija*), peta od Deset Božjih zapovijedi glasi: »Ne ubij!« (Knjiga Izlaska, Poglavlje 20:13), te je zabrana čovjekova ubojstva općevažeca, obvezuje sve i svakoga, uvijek i posvuda.⁵ Pravo na život osnovno je pravo svakog čovjeka i njegova zaštita propisana je mnogobrojnim međunarodnim dokumentima o pravima čovjeka⁶,

*** Istraživanje je provedeno u okviru Uspostavnog istraživačkog projekta “Hrvatski monitor nasilja – Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava” (CroViMo), koji je sufinancirala Hrvatska zaklada za znanost (UIP-2017-05-8876). Službena stranica projekta: www.violence-lab.eu.

¹ Nasilje je integrativni aspekt društvenih procesa. Canter, D.; Youngs, D., *Crime and society*, Contemporary Social Science, vol. 11, br. 4, 2016., str. 283 – 288.

² Sigmund Freud, otac psihoanalize, smatra da agresivnost ima biološku osnovu, a svoju je teoriju agresivnosti razvio na tezi o destruktivnom nagonu koji posjeduju sva živa bića. Agresivnost je rasterećenje kojemu je cilj smanjiti napetost organizma. Preuzeto iz Balić, S.; Divanović, D.; Ricijaš, N., *Nasilje i ubojstva među intimnim partnerima*, Kriminologija & socijalna integracija, vol. 9, br. 1-2, 2001., str. 72.

³ World Health Organization, *World report on violence and health*, World Health Organization, Geneva, 2002., str. 5.

⁴ Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Zagreb, 2018., str. 65.

⁵ Hrvatska biskupska konferencija, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 2016., str. 582.

⁶ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda donesena je 4. studenoga 1950., stupila je na snagu 1953., u RH je ratificirana 5. studenoga 1997. (Narodne novine, br. 6/1999) i u skladu s člankom 141. Ustava RH predstavlja dio njezina

kao i Ustavom Republike Hrvatske.⁷ U glavi X. Kaznenog zakona (u nastavku: KZ)⁸ propisuju se kaznena djela protiv života i tijela koja ugrožavaju i narušavaju zdravlje, tjelesni integritet i život kao najvažnija pravna dobra ustavnog poretka, gdje kaznena djela ubojstva⁹ i teškog ubojstva¹⁰ spadaju u najteža kaznena djela. Prema hrvatskom Kaznenom zakonu za kazneno djelo ubojstva predviđena je kazna zatvora od najmanje pet godina. S druge strane, teško ubojstvo je kvalificiran oblik ubojstva koji se kažnjava teže od gore navedenoga temeljnog oblika ubojstva, i to kaznom zatvora od najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom. Kvalifikatorne okolnosti koje ubojstvo čine teškim mogu se kategorizirati s obzirom na način počinjenja, pobude i na objekt radnje¹¹, pa tako zakonodavac ističe: ubojstvo na okrutan ili podmukao način, ubojstvo posebno ranjive osobe zbog dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje i trudnoće, ubojstvo bliske osobe ili osobe koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ubojstvo iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili druge niske pobude, ubojstvo radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela te ubojstvo službene osobe u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti. Premda je svako lišenje života samo po sebi teško kazneno djelo, navedene okolnosti zakonodavac je smatrao dovoljno važnima za kvalifikaciju još težeg kaznenog djela i strožeg kažnjavanja od tzv. običnog ubojstva. Nijansiranje ljudskog ponašanja kroz odredbe kaznenog

unutarnjeg pravnog poretka. U članku 2. Konvencije štiti se pravo na život: "1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom. 2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna: a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja; b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode; c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom."

⁷ Članak 21. Svako ljudsko biće ima pravo na život. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

⁸ Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.

⁹ Kazneni zakon u članku 110. propisuje: "Tko ubije drugoga, kaznit će se kaznom zatvora najmanje 5 godina."

¹⁰ Članak 111. Kaznenog zakona propisuje da će se "kaznom zatvora od najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora kazniti počinitelj koji osobu ubije na okrutan ili podmukao način, koji ubije osobu ranjivu zbog dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje i trudnoće, koji ubije blisku osobu koju je prije već zlostavljao, koji ubije osobu iz bezobzirne osvete, mržnje, koristoljublja ili druge niske pobude, koji ubije radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela te onaj koji ubije službenu osobu u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti".

¹¹ Cvitanović *et al.*, *op. cit.* u bilj. 4, str. 72.

zakona omogućuje državi da u svojim pravilima, među ostalim, napravi razliku unutar heterogenosti ljudskog ponašanja te da odredi koje su to okolnosti koje zaslužuju još strožu osudu društva.

Predmetni rad analizirat će kaznena djela ubojstva i teškog ubojstva iz glave X. hrvatskog Kaznenog zakona. Uvodno će se pružiti sažeti teorijsko-normativni osvrt na navedena kaznena djela, zatim će se ponuditi statistički prikaz pojavnosti i specifičnosti navedenih kaznenih djela koristeći se podacima Državnog zavoda za statistiku (u nastavku: DZS) te podacima Ministarstva unutarnjih poslova (u nastavku: MUP) te putem istih prikazati trendovi navedenih dvaju kaznenih djela. Zaključno će se prikazati podatci koji proizlaze iz analize sudskih spisa na temelju podataka prikupljenih *istraživanjem* u okviru projekta Hrvatski monitor nasilja.¹² Glavno polazište predmetnog rada jest pružiti uvid u temeljni oblik ubojstva i njegov kvalificirani oblik putem teorijskog, normativnog i empirijskog okvira s ciljem produbljivanja spoznaja o navedenome.

2. TEORIJSKO-NORMATIVNA I KOMPARATIVNA PERSPEKTIVA UBOJSTVA I TEŠKOG UBOJSTVA

Razlikovanje ubojstva i teškog ubojstva poznaju mnoge suvremene države. Premda sintagma “teško ubojstvo” ima prizvuk pleonazma, a “obično ubojstvo”, kako se kolokvijalno naziva njegov temeljni oblik, zvuči beznačajno, riječ je o najtežim kaznenim djelima u kaznenim zakonicima diljem svijeta – onima kojima se pripisuju najteže kazne.¹³ Ipak, neka zakonodavstva ne koriste se izrazom razlikovanja “teško ubojstvo” i “ubojstvo”, a neka u svojim zakonicima uopće ne poznaju kvalificirani oblik ubojstva kao samostalno kazneno djelo. Okolnosti zbog kojih je (u onim zakonodavstvima koja poznaju kvalificirani oblik ubojstva) za neke oblike ubojstva predviđeno strože kažnjavanje minimalno se razlikuju. Ona pak zakonodavstva koja poznaju kvalificirani oblik ubojstva slične okolnosti vrednuju kao teži oblik. Primjerice, Rumunjska¹⁴ u čl. 188. svojeg kaznenog zakona navodi kako su okolnosti koje ubojstvo čine težim sljedeće: a) ubojstvo počinjeno s predumišljajem; b) zbog materijalne koristi; c) ubojstvo počinjeno kako bi se izbjegla ili pomoglo drugoj osobi da izbjegne kaznenu odgovornost ili izdržavanje kazne; d) da bi se olakšalo ili prikrilo počinjenje drugog kaznenog

¹² Hrvatski monitor nasilja – Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava. Za više o projektu vidi mrežnu stranicu: www.violence-lab.eu.

¹³ Ako težinu kaznenog djela sudimo prema visini zapriječene kazne.

¹⁴ Drept Penal al României 2009, Official Gazette 286/09, 27/12, 63/12, 187/12.

djela; e) u slučaju osobe koja je prethodno počinila druga ubojstva ili pokušaje ubojstava; f) ako je ubojstvo počinjeno protiv dvije ili više osoba; g) prema trudnoj ženi; h) okrutan način počinjenja. Slovenija¹⁵ u čl. 16 svojeg kaznenog zakona za kvalifikatorne okolnosti navodi: a) ubojstvo počinjeno na okrutan ili podmukao način; b) zbog poduzimanja radnji u službenim radnjama zaštite opće sigurnosti ili u pretkaznenom postupku zbog postupka, ili zbog odluka državnih odvjetnika, ili zbog postupka i odluka sudaca, ili u svrhu podnošenja pritužbe ili svjedočenja u pravnom postupku; c) zbog povrede ravnopravnosti; d) ubojstvo počinjeno s predumišljajem, iz koristoljublja, radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela, iz bezobzirne osvete ili iz nekih drugih niskih pobuda; d) ubojstvo počinjeno u zločinačkoj organizaciji.

Bosna i Hercegovina¹⁶ u okviru istog čl. 166. svojeg kaznenog zakona normira tzv. obično ubojstvo u prvom stavku, a u drugom stavku teško ubojstvo pod kojim se smatra ubojstvo druge osobe a) na okrutan ili podmukao način; b) pri bezobzirnom nasilničkom ponašanju; c) iz mržnje; d) iz koristoljublja, radi počinjenja ili prikrivanja kojeg drugog kaznenog djela, iz bezobzirne osvete ili iz drugih niskih pobuda; e) suca ili tužitelja u vezi s obavljanjem njihove sudačke ili tužiteljske dužnosti, službeni ili vojnu osobu pri obavljanju poslova sigurnosti ili dužnosti čuvanja javnog reda, uhićivanja počinitelja kaznenog djela ili čuvanja osobe kojoj je oduzeta sloboda.

Španjolska¹⁷ u čl. 138. svojeg kaznenog zakona normira da će se teža kazna izreći počinitelju ubojstva u sljedećim slučajevima: a) ako je *žrtva mlađa od 16 godina* ili je posebno ranjiva osoba zbog svoje dobi, bolesti ili invaliditeta; b) ako je ubojstvo počinjeno nakon zločina protiv spolne slobode koji je počinitelj počinio nad žrtvom; c) ubojstvo počinjeno u okviru zločinačke organizacije; d) ako je ubojstvo počinjeno nad dvije ili više osoba; e) iz materijalne koristi; f) ako je ubojstvo počinjeno na okrutan i neljudski način; g) ako je ubojstvo počinjeno da bi se olakšalo počinjenje drugog kaznenog djela ili spriječilo njegovo otkrivanje.

¹⁵ Na slovenskom: "uboj" – ubojstvo, "umor" – teško ubojstvo. Kazenski zakonik 2012, Uradni list, br. 54/15, 6/16 – ispravak, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNSPP, 16/23 i 107/24, dostupno: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO5050> (27. 6. 2025.).

¹⁶ Krivični zakon Bosne i Hercegovine 2003, Službeni glasnik BiH, br. 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023. Dostupno: <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/krivicni-zakon-bosne-i-hercegovine.html> (12. 3. 2025.).

¹⁷ Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. «BOE» núm. 281, de 24/11/1995. Dostupno: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444> (12. 9. 2024.).

Austrija¹⁸ u prvom stavku odjeljka 211 svojeg kaznenog zakona regulira ubojstvo, a u drugom stavku istog odjeljka propisuje strože kažnjavanje u slučaju da je ubojstvo počinjeno: zbog zadovoljenja svojih seksualnih želja, iz pohlepe ili drugih niskih pobuda, na podmukao ili okrutan način ili opasnim sredstvima ili da bi se omogućilo ili prikrilo drugo kazneno djelo. Danska¹⁹ je primjer države koja ne poznaje teško ubojstvo kao samostalno kazneno djelo, a kvalifikatorne okolnosti nisu zakonski nabrojene, već je diskrecijskoj ocjeni suca prepušteno strože kažnjavanje u slučaju da okolnosti slučaja to zahtijevaju. Gruzija²⁰ u čl. 108. svojeg kaznenog zakona strože kažnjava ubojstvo: a) dviju ili više osoba, b) trudne žene uz prethodno znanje počinitelja; c) ubojstvo u vezi sa službenim aktivnostima ili izvršavanjem javnih dužnosti žrtve ili njezina bliskog srodnika²¹; d) maloljetne osobe ili osobe u bespomoćnom stanju prema prethodnom poznavanju počinitelja; e) vezano uz uzimanje talaca; f) ubojstvo kao posljedica ekstremnog nasilja; g) plaćeno ubojstvo ili ubojstvo počinjeno u okviru zločinačke organizacije; h) u svrhu prikrivanja drugog kaznenog djela ili olakšavanja njegovog počinjenja; i) zbog rasne, vjerske, nacionalne ili etničke netrpeljivosti; j) ubojstvo u cilju prodaje žrtvinih organa, tkiva, dijelova tijela. Njemačka²² u § 211 također kvalificira ubojstvo iz niskih pobuda, pohlepe ili zadovoljenja spolnog nagona, ubojstvo na podmukao ili okrutan način, ubojstvo počinjeno radi prikrivanja drugog zločina, dok Švedska²³ ne poznaje zaseban samostalni oblik teškog ubojstva, već u odjeljku 1 samo propisuje: “Tko drugog liši života kaznit će se za ubojstvo na kaznu zatvora od deset godina ili doživotnu.” Malta²⁴ također ne propisuje posebno teške okolnosti, već samo temeljni oblik ubojstva,

¹⁸ Strafgesetzbuch, StGB, 13 November 1998 (Federal Law Gazette I, p. 945, p. 3322). Dostupno: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Criminal-Code-Austria-1998.pdf?x19059> (30. 8. 2024.).

¹⁹ Za to je raspon kazne propisan za ubojstvo u §237 danskog kaznenog zakona golem: “Tko drugoga ubije, kaznit će se kaznom zatvora od 5 godina do doživotne kazne zatvora.” Straffeloven LBK nr 1068 af 06/11/2008 (Historisk) Dostupno: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2019/976?utm> (17. 8. 2024.).

²⁰ Legislative herald of Georgia, LHG, 41(48), 13/08/1999 Dostupno: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700/ (17. 8. 2024.).

²¹ “Bliski srodnik” koji se ovdje primjenjuje znači “roditelj, posvojitelj, dijete, posvojeno dijete, djed, baka, unuka, sestra, brat, supružnik”.

²² Strafgesetzbuch (StGB) – 1871, 1998, 2015 (BGBl. I S. 926).

²³ The Swedish Criminal Code (31 May 2023), SFS 1962:700 Brottsbalken.

²⁴ LIGI CRIMINAL Legal Notice No. 35/2010 Dostupno: <https://policehumanrightsresources.org/content/uploads/2016/08/Criminal-Code-Malta-1854.pdf?x86271>.

a od 2022. godine izmjenama kaznenog zakonodavstva kažnjava femicid kao posebno kazneno djelo ubojstva ženske osobe.

Tablica 1. Kvalifikatorne okolnosti za teže oblike ubojstva u odabranim zakonodavstvima EU-a

Država	Sažetak kvalifikatornih okolnosti	Sličnosti/razlike u odnosu na RH
Hrvatska	okrutnost/podmuklost; posebice ranjiva žrtva (dijete, trudnica, invalid); bliska ili prethodno zlostavljana osoba; koristoljublje, osveta, mržnja ili druge niske pobude; radi počinjenja/prikrivanja drugog kaznenog djela; protiv službene osobe; od 2024. i femicid kao zaseban članak 111.a	– referentni model
Austrija	spolno zadovoljstvo; pohlepa / niske pobude; podmukao ili okrutan način; opasno sredstvo; olakšanje/prikrivanje drugog kaznenog djela	gotovo identična “klasika” (okrutnost, koristoljublje, prikrivanje kaznenog djela); nema posebne zaštite bliske/ranjive žrtve
Njemačka	niske pobude, pohlepa, spolni nagon; podmukao ili okrutan način; prikrivanje drugog zločina	poklapa se u tri glavna motiva; nema “bliske osobe” ni femicida
Španjolska	žrtva < 16 g. ili posebno ranjiva; ubojstvo nakon seksualnog delikta; član zločinačke organizacije; više žrtava; materijalna korist; okrutan/neljudski način; radi olakšanja drugog kaznenog djela	dijeli okrutnost, višestruke žrtve i koristoljublje; dodatno ističe dob žrtve i kontekst seksualnog delikta (nema u RH)
Rumunjska	predumišljaj; materijalna korist; prikrivanje ili izbjegavanje kaznenog progona; višestruke žrtve; trudna žrtva; okrutan način	slična ranjiva žrtva, koristoljublje, okrutnost nema “predumišljaj” kao zaseban kvalifikator
Slovenija	okrutan/podmukao način; napad na službenika u postupku; povreda ravnopravnosti (<i>hate-crime</i>); predumišljaj, koristoljublje, prikrivanje drugog kaznenog djela; djelovanje u zločinačkoj organizaciji	podudara se u okrutnosti, službenoj osobi i ekonomskom motivu; specifično unosi <i>hate-crime</i> komponentu
Danska	nema zasebnog članka; sud diskrecijski postrožuje kaznu prema okolnostima slučaja	znatno drugačiji model – nema taksativnog popisa kao RH
Švedska	samo temeljni oblik ubojstva (od 10 g. do doživotno); kvalifikatori nisu nabrojani	poput Danske – oslanja se na raspon kazne, ne na posebne okolnosti
Malta	temeljni oblik ubojstva; od 2022. femicid kao zasebno kazneno djelo žene žrtve	dijeli naglasak na femicid, no ostale kvalifikatore RH (okrutnost, koristoljublje) ne uređuje odvojeno

Sažeti pregled europskih zakonodavstava pokazuje kako postoje normativno dva modela reguliranja kaznenog djela ubojstva: a) samostalni – pojedina zakonodavstva normiraju zasebno kazneno djelo teškog ubojstva, bilo u posebnom članku ili kao podstavak unutar kaznenog djela ubojstva i b) diskrecijski – regulira se samo temeljni oblik ubojstva sa širokim rasponom kazne te prepušta sudu diskrecijsku ocjenu (ne)postojanja posebice teških okolnosti koje će utjecati na duljinu izrečene sankcije.

Kako je već spomenuto, hrvatsko kazneno zakonodavstvo propisuje u čl. 111. Kaznenog zakona²⁵ zaseban oblik kaznenog djela teškog ubojstva čime se pridružuje skupini zemalja gore opisanog samostalnog modela. Prema hrvatskom zakonodavstvu za kazneno djelo ubojstva zapriječena je kazna zatvora od najmanje pet godina (Tko ubije drugoga (...))²⁶, teško ubojstvo je ono počinjeno a) na okrutan ili podmukao način, b) prema osobi posebno ranjivoj zbog njezine dobi, teže tjelesne ili duševne smetnje ili trudnoće, c) prema bliskoj osobi ili osobi koju je već ranije zlostavljao, d) iz koristoljublja, bezobzirne osvete, mržnje ili iz drugih niskih pobuda, e) radi počinjenja ili prikrivanja drugog kaznenog djela, f) prema službenoj osobi u vezi s njezinim obavljanjem službene dužnosti. Za navedeno je zapriječena kazna zatvora od najmanje deset godina ili kazna dugotrajnog zatvora. Od travnja 2024. godine, izmjenama Kaznenog zakona²⁷ u hrvatski je pravni sustav uvedeno još jedno samostalno djelo (čl. 111.a) teškog ubojstva – teško ubojstvo ženske osobe. Riječ je o kaznenom djelu koje čini onaj koji “počini rodno utemeljeno ubojstvo ženske osobe”, a predviđena kazna odgovara onoj za teško ubojstvo zbog drugih okolnosti: najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora.²⁸ Uvođenje femicida u zakonski tekst još je rijetko u europskim zakonodavstvima, te je Republika Hrvatska tek peta zemlja na europskoj razini s kaznenim djelom femicida propisanim u kaznenom zakonu – Belgija je 29. lipnja 2023. donijela zakon protiv femicida, dok je na Malti odredba o femicidu kao posebnom kaznenom djelu stupila na snagu u lipnju 2022., iste godine i u Cipru (putem Zakona o borbi protiv nasilja nad ženama), a u Sjevernoj Makedoniji je 2023. dodan novi stavak koji definira

²⁵ Vidi *supra* bilj. 8.

²⁶ Čl. 110. KZ-a.

²⁷ Narodne novine, br. 36/24.

²⁸ Stavak 2. istog članka navodi: “(2) Pri utvrđivanju kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka uzet će se u obzir da je djelo počinjeno prema bliskoj osobi, osobi koju je počinitelj već ranije zlostavljao, ranjivoj osobi, osobi koja se nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti, ili je djelo počinjeno u okolnostima spolnog nasilja ili zbog odnosa koji žene stavlja u neravnopravan položaj ili da postoje druge okolnosti koje upućuju da se radi o rodno utemeljenom nasilju.”

ubojstvo ženske osobe rodno uvjetovanim nasiljem kažnjivo kao teško ubojstvo.²⁹ Premda je riječ o mladom konceptu, nomotehnički nezrelom (ako je suditi po iznimnosti istog u zakonodavstvima diljem Europe), u nastavku će se sažeto ponuditi pravnoteorijska promišljanja o dvjema klasičnim³⁰ okolnostima koje čine “obično” ubojstvo „teškim”: o ubojstvu na okrutan ili podmukao način i ubojstvu iz koristoljublja te o potonjem, najnovijem obliku teškog ubojstva – femicidu.

2.1. Ubojstvo na okrutan ili podmukao način

Namjerno lišavanje ljudskog života samo po sebi okrutan je čin. Međutim, slojevitost i lepeza ljudskih interakcija toliko su različite da su neka ubojstva naprosto teža od drugih jer se žrtvi nanose bolovi, muke i patnje koje po trajanju i intenzitetu znatno premašuju patnje, muke i bolove koje su redovito vezane uz usmrćenje.³¹ Izričaj norme znači da su navedena dva oblika postavljena alternativno, no značenje svakog od njih dat će sudska praksa. Usporedbe radi, Kazneni zakon iz 1997.³² sadržavao je izričaj “tko drugoga usmrti na *osobito* okrutan ili *krajnje* podmukao način”³³ te se čini kako je navedeni izričaj preciznije naglasio da mora biti riječ o iznimnim i vrlo teškim slučajevima okrutnosti/podmuklosti, pritom uvažavajući da je svako ubojstvo u određenoj mjeri okrutan i podmukao čin.³⁴ Sudska praksa pokazuje da bi se okrutnost mogla karakterizirati

²⁹ Čatipović, I.; Kučer, M., *Femicide as a Separate Criminal Offense: A Milestone in Croatia*, Women Against Violence Europe, Feminist Network Promoting Human Rights of Women and Children, 2024., dostupno na: <https://wave-network.org/femicide-criminal-offense-croatia/> (10.7.2025.).

³⁰ Klasičnim u smislu da ako zakonodavac određuje kvalifikatorne okolnosti, ove dvi-je se gotovo uvijek pojavljuju.

³¹ Garačić, A., *Novi Kazneni zakon: autorski pročišćeni tekst s opsežnim komentarima, sudskom praksom, prilogima i stvarnim kazalom*, Organizator Zagreb, Zagreb, 2013., str. 284.

³² Kazneni zakon 1997, Narodne novine, br. 110/97, 27/98; 50/00, 129/00, 51/01, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07 i 152/08.

³³ *Ibid.* čl. 91.

³⁴ Izostavljanje atributa “osobito” i “krajnje” izazvalo je i pitanje radi li se o proširenju bića kaznenog djela teškog ubojstva. Kos smatra da je ipak riječ o preuskom tumačenju pravne norme te da aktualna odredba ne znači da je sada svako okrutno i svako podmuklo ponašanje ono kojim se ostvaruju obilježja kaznenog djela teškog ubojstva. Usp. Kos, D., *Novine u kaznenom zakonodavstvu*, u: *Zbornik radova – Opatija 2013*, Vrhovni sud RH, Pravosudna akademija RH, Zagreb, 2013., str. 13. Određeni autori smatraju da je prethodna odredba bila ipak preciznija te je ispušteno naglašavanje “osobito” i “krajnje” bilo nepotrebno – v. Naumovski, M.; Svedrović, M.,

kao način počinjenja ubojstva koji za žrtvu uključuje patnju i bolove visokog intenziteta³⁵ koji nadilaze puko oduzimanje života i prelaze u uživljavanje.³⁶ S druge strane podmuklost bi se mogla tumačiti kao način počinjenja u kojem se iskorištava povjerenje žrtve ili se pak ubojstvo pomno planira, žrtva dovodi u posve ranjiv položaj i slično.³⁷ Pitanje je kakav mora biti subjektivni element ovog kaznenog djela te preispituje li sud odnos počinitelja prema ubojstvu kao posebno okrutnom. U tom smislu ne treba zanemariti okolnost da je osim okrutnog ili podmuklog načina počinjenja potrebno da počinitelj pokazuje i poseban emocionalni odnos prema boli i patnji (u vidu osjećanja zadovoljstva, uživanja u njima, izostanka sažaljenja i sl.).³⁸ Navedeno bi upućivalo na to da počinitelj zaslužuje pojačanu osudu društva, a istodobno da je za društvo

Kaznena djela protiv života i tijela, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, broj 2, 2010., str. 581 – 596, str. 591.

³⁵ Kako piše Kos, sud će “morati utvrditi i dokazati i samo povišen, ali ne i poseban stupanj okrutnosti i podmuklosti”. Kos, *loc. cit.* u bilj. 34.

³⁶ Prema presudi Županijskog suda u Splitu Poslovni broj: K-11/2022-22 24. svibnja 2022. godine, teško ubojstvo na okrutan način čini počinitelj koji je ubio svoju majku tako što je “najmanje osam puta je snažno udario šakama po glavi, licu, vratu, prsima i ruci, zadavši joj prijelom nosnih kostiju s pomakom i krvarenje u meke moždanice, koje su teške tjelesne ozljede, te krvne podljeve kože glave, vrata, prsnog koša i gornjeg desnog uda, krvarenje u oba oka, razderno-gnječne rane glave, krvne podljeve sluznice usana usta s razdrom gornjeusnog frenuluma, krvne podljeve mekog oglavka, koji su lake tjelesne ozljede, te joj kuhinjskim nožem ukupne duljine 34,5 centimetara, a duljine oštrice 21 centimetar najmanje jednom snažno razrezao vrat povukavši snažno oštricu noža preko njezinog vrata od ispod desnog uha gotovo vodoravno do ispod lijevog uha, a dok se branila spomenutim nožem je zarezao po lijevoj šaci, zadavši joj osim male rezne rane lijeve šake kao lake tjelesne ozljede, dvije rezne rane vrata s oštećenjem jezične kosti, podčeljusne žlijezde desno i ostalih dijelova istog područja, s posljedičnim vanjskim akutnim iskrvarenjem, zbog kojih je reznih rana vrata kao osobito teških tjelesnih ozljeda umrla, prethodno trpeći velike tjelesne bolove i snažan strah za vlastiti život”.

³⁷ Prema presudi Vrhovnog suda Republike Hrvatske, I Kž 46/11-6 od 23.02.2011: “Upravo takav način počinjenja djela kojem je prethodilo pomno planiranje, te činjenica da je optuženik iskoristio povjerenje koje je u njega imao oštećenik, uz činjenicu da je upravo on pripremao hranu dok je optuženik osiguravao financijska sredstva, kako za sebe tako i za oštećenika, govore o krajnje podmuklom postupanju kako to pravilno zaključuje sud prvog stupnja.

Naime, optuženik je usmrtio oštećenika iskoristivši njegovo povjerenje i potajno mu u večeru umiješao tablete A. što je oštećenik konzumirao. Na taj način su ostvareni i objektivni i subjektivni element ubojstva na podmukao način (...).”

³⁸ Jarić, J., *The first degree murder in a cruel manner*, Pravo – teorija i praksa, br. 40, 2022., str. 87 – 101.

opasniji, što je sve u vezi s preventivnom svrhom kažnjavanja te bi omogućilo moralno adekvatan odgovor društva na to kazneno djelo. Također, problematika u dokazivanju ovih djela leži i u vještačenjima za koja je u nekim situacijama upitno mogu li dati odgovor na pitanje jesu li patnja žrtve i bolovi koje je trpjela svojim intenzitetom nadišli bolove i patnju povezane s lišenjem života (što je opet granica koju sudska praksa mora odrediti).³⁹ Patnja žrtve može biti i veća što dulje traje sam događaj, neovisno o intenzitetu bolova koje trpi.⁴⁰

2.2. Ubojstvo iz koristoljublja

Ubojstva mogu biti motivirana raznim razlozima, a motiv je tradicionalno bio temelj odmjeravanja kazne.⁴¹ Postavlja se pitanje zašto je zakonodavac upravo motiv koristoljublja⁴² odlučio kvalificirati kao posebno težak oblik.⁴³ Koristoljublje je u starijoj literaturi označeno kao težnja za vlastitom koristi koja ne uvažava u dovoljnoj mjeri interese drugih pa se zbog toga nalazi u opreci sa zapovijedima morala.⁴⁴ Tom kaznenom djelu svojstven je krajnji egoizam, pohlepa, beskrupuloznost pri uklanjanju drugih radi stjecanja materijalne koristi.⁴⁵ Neki

³⁹ Da je iznimno teško postaviti jasnu granicu između okrutnog i "običnog" ubojstva, i uopće kategorizirati nasilje po težini pokazuje i praksa Europskog suda za ljudska prava koji se u više navrata bavio problematikom značenja riječi mučenje i okrutno postupanje. Tako npr. prema tom sudu osim trajanja zlostavljanja, njegovih fizičkih ili psihičkih učinaka, kao okrutne okolnosti sud smatra da te okolnosti mogu biti i spol, dob i zdravstveno stanje žrtve. (Irska protiv Ujedinjenog Kraljevstva, 5310/71, od 18. siječnja 1978.).

⁴⁰ Za problematiku definiranja okrutnog načina počinjenja ubojstva v. Khurramovich, K. F., *Extreme cruelty is as the way of committing crime of murder: theoretical- practical problems and their solutions*, European Journal of Research, br. 10, 2019., str. 8 – 11.

⁴¹ Božian, E., *Motive or Reason in Criminal Law*, Knowledge-based organization, vol. 23, br. 2, 2017.

⁴² U smislu stjecanja neke materijalne, financijske koristi od počinjenog djela, koja korist pritom ne mora biti protupravna.

⁴³ Primjer iz presude Županijskog suda u Splitu broj: K-34/12 od 28. lipnja 2013. kojom je počinitelj osuđen za kazneno djelo teškog ubojstva iz koristoljublja navodi: " ...plansko i hladnokrvno postupanje u cilju realizacije provale i otuđenja novca iz mjenjačnice 'Abigo', ne prezajući u namjeri da se u toj namjeri podmuklo sačeka oštećenica u njenom stanu, te okrutno napadne i onesposobi, a u kojem napadaju je i usmrćena."

⁴⁴ Novoselec, P., *Posebni dio kaznenog prava*. Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 15.

⁴⁵ Naumovski, Svedrović, *op. cit.* u bilj. 34, str. 592.

autori smatraju da bi se pojam “koristoljublja” često mogao tumačiti i znatno šire te osim imovinske koristi obuhvatiti i neimovinsku, tjelesnu i moralnu korist.⁴⁶

Riječ je o motivu koji je analizom svih okolnosti relativno lako utvrditi, no opravdanost i smislenost njegova isticanja kao goreg/lošijeg motiva od drugih (poput primjerice ljubomore) upitna je. Takvo se isticanje “opravdava” time da je stavljanje cijene na ljudski život iskaz značajne beskrupulozne ličnosti izokrenutih životnih vrijednosti.⁴⁷ No nije li situacija poput uvrijeđenosti počinitelja na neki ružan komentar/pogled žrtve također primjer situacija u kojima se ljudski život obezvjeđuje, i to možebitno iz još neshvatljivijeg razloga nego što je to materijalna korist?⁴⁸ Zašto je materijalna korist ekstremniji oblik ubojstva od onog koji se dogodio zbog obične ljubomore ili bilo koje druge emocije/cilja? Ako se koristoljublje kao kvalifikatorni motiv upari s bezobzirnom osvetom, mržnjom ili drugim niskim pobudama, postavlja se pitanje postoji li ijedan motiv koji nije načinjen iz niske pobude te zašto su ovi nabrojeni zakonodavcu bili važniji od drugih. Kako je gore već navedeno, i druge europske zemlje samostalnog modela rabe koristoljublje kao kvalifikaciju teškog ubojstva, dakle, može se reći kako je riječ o klasičnom motivu koje ubojstvo čini težim. Promišljanja o znanstvenopravnoj i pravnofilozofskoj opravdanosti postrožavanja djela s obzirom na motiv nadmašila bi opseg ovog rada. Stoga se ovdje autori zaustavljaju samo na gore navedenim pitanjima ostavljajući pritom otvorene odgovore za neka buduća znanstvena djela.

2.3. Ubojstvo ženske osobe

Najaktualnija okolnost koja temeljni oblik ubojstva “pretvara” u *teško ubojstvo* jest ubojstvo ženske osobe nedavno uvedeno u hrvatsko zakonodavstvo. Posebno kazneno djelo tzv. femicida često se opravdava okolnošću da se temeljni uzroci femicida razlikuju od drugih vrsta ubojstava i da su vezani uz opći položaj žena

⁴⁶ Živanović, T., *Osnovi krivičnog prava Kraljevine Jugoslavije, posebni deo*, I knjiga, sveska I, Beograd, 1933., str. 21; Marković, M., *Ubištvo iz koristoljublja*, Pravo – teorija i praksa, br. 9-10, 2009., str. 23.

⁴⁷ Marković, *op. cit.* u bilj. 46, str. 33.

⁴⁸ Možda ne sasvim, ali u jednom dijelu usporediva dvojba može biti i kod kaznenog djela krađe – u moralnom smislu određuje li iznos ukradenog novca kvalitetu moralne ogrješivosti ili, u pravnom smislu, razinu počinjenog neprava? Pojednostavnjeno, je li teže djelo ukrasti malu količinu novca ili golemu količinu novca? Je li lakše opravdati ubojstvo zbog neznatne količine novca ili goleme količine novca? Što je razumljivije kada su u pitanju moralne vrijednosti? Što je pravednije kada je u pitanju pravno normiranje ovakvih ponašanja?

u društvu, diskriminaciju žena, rodne uloge, nejednaku raspodjelu moći između muškaraca i žena, uobičajene rodne stereotipe, predrasude i nasilje protiv žena.⁴⁹ Usprkos snažnim zahtjevima političkih (međunarodnih i domaćih) aktera, udruga i većeg djela javnosti kako se femicid treba ozakoniti u formi kaznenog djela, donedavno se na taj pothvat nije odlučila ni jedna europska zemlja. Vrlo vjerojatno uzroci leže u bojazni od narušavanja neutralnosti zakonskih odredbi, ali i nepreciznosti samog pojma femicida.⁵⁰ Upravo navedeno, smatraju autori, ovaj potez čini suviše politički konotativnim i praktično problematičnim nego pravnologički opravdanim. Upitno je i osigurava li se zasebnim kaznenim djelom veća stvarna, a ne samo proklamirana pravna zaštita žena i prevencija od nasilja. Činjenica je da su žene, kada je riječ o nasilju među intimnim partnerima, natprosječno zastupljene kao žrtve u usporedbi s muškarcima.⁵¹ Međutim, takva statistika vrijedi samo u intimnim odnosima, dok su općenito gledano muškarci češće žrtve nasilja.⁵² Intimni odnosi već su zaštićeni putem kaznenog djela teškog ubojstva u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu čl. 111. koji navodi kako teško ubojstvo čini onaj koji ubije blisku osobu ili osobu koju je prethodno zlostavljao (st. 3. KZ-a). Ono što se može pojaviti kao problem u praksi jest i utvrđivanje motiva: rodno utemeljeno ubojstvo žene.⁵³

Zaključno, iznesena problematika pojedinih okolnosti unutar samostalnog kaznenog djela teškog ubojstva daje naslutiti kako je model u kojem zakonodavac navodi koje to okolnosti "obično" ubojstvo pretvaraju u njegov kvalificirani oblik, odnosno teško ubojstvo, predstavlja zahtjevan nomotehnički pothvat ranjiv na pravnologičke napade i probleme u vezi s njegovim dokazivanjem.

⁴⁹ European Institute for Gender Equality (n.d.), *Femicide*, dostupno na: https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide?language_content_entity=en (20. 9. 2024.).

⁵⁰ Aljinović, N., *Intimni femicid u kontekstu obiteljskog nasilja: od neologizma do nomenklature kaznenog djela*, Služba Božja, vol. 64, br. 1/2, 2024., str. 57 – 98.

⁵¹ Žene žrtve namjernog ubojstva koje su ubili članovi obitelji ili intimni partneri čine 4,3 (na milijun žena) u EU-u 2022. dok muške žrtve čine 1,9 (na milijun muškaraca) – prema podacima EUROSTATa za 2022, dostupno: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics&oldid=638280#Female_victims_of_intentional_homicide_killed_by_family_members_or_intimate_partners_were_4.3_.28per_million_women.29_in_the_EU_in_2022_while_male_victims_were_1.9_.28per_million_men.29 (12. 9. 2024.).

⁵² Schröttle, M.; Vogt, K., *Women as Victims and Perpetrators of Violence: Empirical Results from National and International Quantitative Violence Research*, u: Kury, H.; Redo, S.; Shea, E. (ur.), *Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration*, Springer Publishing, Cham, 2016., str. 479 – 504.

⁵³ Do trenutka pisanja ovog rada nije donesena ni jedna presuda u kojoj je ubojstvo ženske osobe pravno kvalificirano i sankcionirano kao femicid prema članku 111a KZ-a.

No, osim teorijskih analiza, bolji uvid u kaznena djela ubojstva i teškog ubojstva može ponuditi statistička slika navedenih dvaju kaznenih djela koja će na temelju različitih izvora biti prikazana u nastavku ovog rada.

3. STATISTIČKI POKAZATELJI KAZNENIH DJELA UBOJSTVA / TEŠKOG UBOJSTVA

Analiza prosječnih stopa namjernih ubojstava (žrtava) na 100 000 stanovnika u razdoblju od 2013. do 2022. godine u državama članicama Europske unije (EU-27) upućuje na izražene regionalne razlike u pojavnosti letalnog nasilja. Premda Europska unija u cjelini bilježi nisku stopu ubojstava u usporedbi s globalnim prosjekom⁵⁴, dostupni podatci *Crime statistics – Statistics Explained*⁵⁵ (europa.eu) otkrivaju znatne razlike među državama članicama. Najniže prosječne stope ubojstava u promatranom desetljeću zabilježene su u Italiji (0,63), Češkoj (0,64), Sloveniji (0,64), Španjolskoj (0,65), Luksemburgu (0,65) i Austriji (0,66). U ovu skupinu država s izrazito niskim razinama smrtonosnog nasilja ubrajaju se i Poljska, Nizozemska, Irska i Njemačka. Takve vrijednosti upućuju na stabilna društva s učinkovitim sustavima prevencije nasilja i visokom razinom društvene kontrole. Republika Hrvatska nalazi se u donjoj polovici ljestvice s vrijednošću od 0,89, što je ispod prosjeka Europske unije i u skladu s većinom zapadnoeuropskih zemalja. S druge strane, najviše stope ubojstava zabilježene su u baltičkim državama. Latvija prednjači s vrijednošću od 4,66, a slijede je Litva (4,04) i Estonija (2,47). Povišene stope zabilježene su i u Finskoj (1,73), Belgiji (1,61), Cipru (1,3) te Rumunjskoj i Bugarskoj (1,31). Rezultati podcrtavaju važnost oblikovanja nacionalnih i transnacionalnih politika usmjerenih na prevenciju nasilja, s naglaskom na specifične potrebe država s povišenim stopama smrtonosnog nasilja.

⁵⁴ Prema UNODC “Global study on homicide 2023”, procjena ubojstava (odnosno žrtava) u 2021. iznosi približno 458 000 žrtava (u prosjeku 52 osobe na sat). Tijekom analizirane godine afrički kontinent zabilježio je najveći broj ubojstava, s procijenjenih 176 000 žrtava, a slijede Sjeverna i Južna Amerika s procijenjenih 154 000 žrtava, Azija 109 000, dok je Europa imala 17 000, a Oceanija 1000 žrtava. Stopa ubojstva u svijetu za 2021. godinu iznosi 5,8 na 100 000 stanovnika, Amerika 15, Afrika 12,7, Oceanija 2,9, Azija 2,3 i Europa 2,2.

⁵⁵ Više na *Crime statistics - Statistics Explained* (europa.eu), dostupno na : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics.

3.1. Statistički pokazatelji DZS-a

Prikupljeni i statistički obrađeni podatci imaju iznimnu praktičnu vrijednost i služe (mogu i trebali bi poslužiti) u osmišljavanju i provedbi mjera politike zbijanja kažnjivih ponašanja.⁵⁶ U ovome poglavlju detaljno će biti obrađeni i tablično/grafički prikazani statistički podatci DZS-a o učestalosti kaznenog djela ubojstva i teškog ubojstva, spolu počinitelja te izrečenim sankcijama. Niže navedene tablice i grafikoni odnose se isključivo na osuđene punoljetne osobe (na koje i otpada najveći broj počinitelja ove vrste kaznenih djela) u razdoblju od 2013. do 2024. godine.

Tablica 2. Punoljetne osobe osuđene za kazneno djelo ubojstva prema spolu, pokušaju i izrečenim kaznama (DZS)

Ubojstvo	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Osuđeno	79	85	55	51	47	42	55	38	44	53	51	41
Žene	5	4	3	5	6	1	5	6	6	2	3	2
Pokušaj	43	57	32	36	31	28	42	28	32	37	37	33
Uvjetno	-	12	13	9	3	6	10	13	9	11	8	7
Dug. zatvor	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2
20 g.	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
15–20 g.	1	1	1	1	1	1	-	-	-	3	-	1
10–15 g.	9	8	6	8	7	8	6	4	6	4	8	1
5–10 g.	19	16	10	3	5	6	5	4	8	8	6	8
3–5 g.	9	15	5	9	11	6	16	12	12	12	11	18
2–3 g.	16	17	9	12	8	8	14	9	9	14	12	4
1–2 g.	20	22	21	11	10	11	10	7	8	11	12	6
6–12 mj.	5	4	-	5	1	2	1	1	-	1	1	-
Drugo	-	-	1	2	3	-	1	-	-	-	-	-

Sagledavajući podatke iz prethodne tablice (Tablica 2.), dvanaestogodišnje kretanje stope počinjenja kaznenih djela ubojstva, odnosno punoljetnih počinitelja osuđenih za kazneno djelo ubojstva, proizlazi kako je taj broj relativno malen u odnosu na ukupni broj prijavljenih kaznenih djela i osuđenih počinitelja. S druge strane, težina i narav posljedica kaznenog djela ubojstva stavljaju ga u fokus javnosti, te se pozorno prati pravosudni epilog svakog takvog događaja.

⁵⁶ Statistika ima svoje slabosti i probleme od kojih je tamna brojka jedan od najvećih problema, potom mogućnost manipulacije i tendenciozne prezentacije podataka te proces tzv. statističkog filtriranja kroz kaznenopravni sustav, tj. model lijevka. Derenčinović, D.; Getoš Kalac, A.-M., *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 2008., str. 31.

Prikazani podatci osuđenih počinitelja upućuju na znatnu mušku prevalenciju (93 %), prateći opći trend češćega počinjenja kaznenih djela od strane muškaraca. Podatak kako je 68 % počinitelja osuđeno za pokušaj može upućivati na to kako je riječ o znatnom broju djela ili ponašanja počinjenih u afektu (bez pomnog planiranja i stvarne nakane počinjenja ubojstva te uz olakotne okolnosti). U prilog prethodnom promišljanju i pretpostavci idu i podatci o visini izrečenih kazni (Tablica 2.), odnosno podatak kako je 47 % počinitelja osuđeno na zatvorske kazne do tri godine zatvora (do pet godina ukupno 68 % počinitelja, a ukupno 15 % počinitelja osuđeno je uvjetno⁵⁷), jer je u protivnom gotovo nemoguće pravdati ovakvu blagu politiku kažnjavanja za ovaj oblik kaznenog djela.

Kako je propisana kazna zatvora od najmanje pet godina, ovdje se primjenjuje opći maksimum kazne zatvora koji iznosi 20 godina.⁵⁸ Treba pritom imati na umu kako se i za ovo kazneno djelo primjenjuju pravila o granicama ublažavanja kazne, propisana u članku 49. Kaznenog zakona u svezi s člankom 48. stavcima 1. do 3., no svejedno blaga kaznena politika, imajući u vidu težinu kaznenog djela, može upućivati na prethodno iznesena promišljanja glede svih okolnosti kaznenog djela (isto će biti potvrđeno/opovrgnuto analizom sudske prakse, konkretnih sudskih spisa obrađenih u sklopu projekta).

⁵⁷ U kontekstu izricanja uvjetnih osuda ovdje je zanimljivo pročitati promišljanje autora Vuletić, I., *Kazneno djelo ubojstva u hrvatskom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Harmonius, vol. 2, br. 1, 2018., str. 342. "Zakonodavcu se može uputiti prigovor što je u ograničenom opsegu (u svezi s primjenom ublažavanja kazne) omogućeno izricanje uvjetne osude kod ubojstva. Kako je statistički pregled pokazao, sudovi tu mogućnost ponekad doista i koriste iako smo mišljenja da je, kod ovako teškog kaznenog djela, primjenu uvjetne osude teško kriminalnopolitički opravdati."

⁵⁸ Horvatić, Ž.; Derenčinović, D.; Cvitanović, L., *Kazneno pravo – opći dio II (kazneno djelo i kaznenopravne sankcije)*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017., str. 226.

Grafikon 1. i 2. Osuđene punoljetne osobe po godinama i prema kvalifikaciji kaznenog djela iz čl. 111. KZ-a u razdoblju 2013. – 2024. (DZS)

Kvalificirani oblik ubojstva teško ubojstvo bilježi prosječnu stopu od šesnaest počinitelja na godinu u analiziranom razdoblju (Grafikon 1.), i to dominantno za stavak 4., odnosno ubojstvo iz bezobzirne osvete, mržnje, koristoljublja ili druge niske pobude 40 % (Grafikon 2.). Gotovo u polovici slučajeva riječ je o kaznenom djelu u pokušaju (46 %) te dominantno muškom počinitelju (91 %). Kako se radi o teškim posljedicama i propisanoj kazni zatvora od najmanje deset godina ili o dugotrajnom zatvoru, ne čudi kako je većina izrečenih kazni na dugotrajni zatvor (27 %) te na 5–15 godina (37 %), no iznenađuje znatan broj zatvorskih kazni u trajanju do pet godina (20 %) za ovako teško kazneno djelo (Tablica 3.).

Tablica 3. Punoljetne osobe osuđene za kazneno djelo teškog ubojstva prema spolu, pokušaju i izrečenim kaznama u razdoblju 2013. – 2024. (DZS)

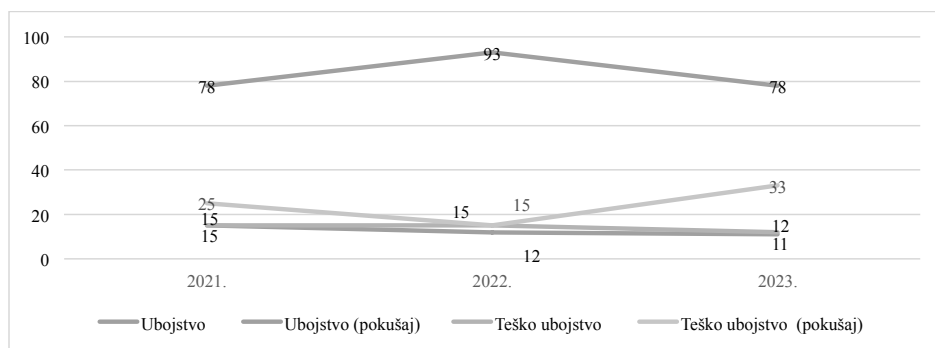
[illegible]

3.2. Statistički pokazatelji prema evidencijama Ministarstva unutarnjih poslova (MUP)

Prikupljeni su, obrađeni i analizirani podatci statističkih godišnjih izvješća MUP-a u razdoblju 2021. – 2023. (navedeno razdoblje od tri godine obrađeno je jer je statistička obradba objavljenih podataka od 2021. detaljnija i za potrebe ovoga rada, pruža podatke potrebne za daljnje raščlambe i interpretacije), korišteni su podatci o broju prijavljenih – oštećenih osoba, kaznenih djela u svezi s kaznenim djelima ubojstva i teškog ubojstva prema članku 110. i 111. KZ-a (podatci o mjestu počinjenja, dobi, spolu).

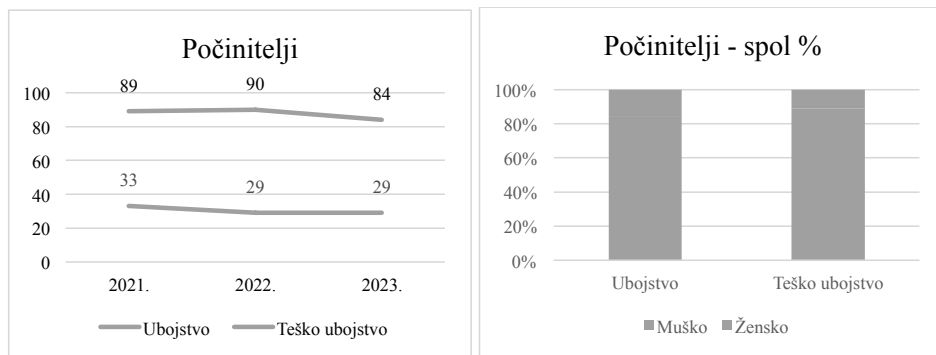
Deskriptivnom metodom, tumačeći prikupljene podatke u navedenom razdoblju (Grafikon 3.), proizlazi srednja vrijednost od 133 prijavljena kaznena djela po godini, ako se uzme prosjek prikazanih godina i ukupnog broja prijavljenih kaznenih djela, bez znatnijih oscilacija. U analiziranom je razdoblju policija evidentirala prosječnu vrijednost od 56 214 kaznenih djela. Ono što izaziva pozornost i upućuje na okolnosti samog izvršenja jest činjenica kako je 78 % evidentiranih kaznenih djela za pokušaj.

Grafikon 3. Prijavljena kaznena djela ubojstva/teškog ubojstva u razdoblju 2021. – 2023. (podatci MUP-a)

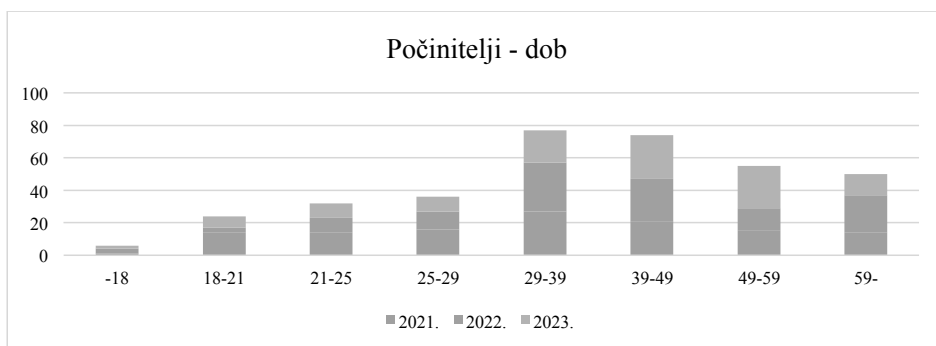

Također, broj počinitelja za ovu vrstu kaznenih djela (u prosjeku 116 po godini), iako radi izostanka identifikacijskih podataka postoji mogućnost da je taj broj i manji (moguće da je ista osoba prijavljena za više kaznenih djela), upućuje na nisku stopu počiniteljstva od 0,5 %. U analiziranom razdoblju prijavljene su u prosjeku ukupno 21 553 osobe (za sve vrste kaznenih djela). I u ovoj vrsti kaznenih djela ne iznenađuje prevalencija muškog počiniteljstva (u prosjeku oko 85 %).

Grafikon 4. i 5. Broj počinitelja kaznenog djela ubojstva/teškog ubojstva i podjela prema spolu (MUP)

Grafikon 6. Podjela počinitelja kaznenog djela ubojstva/teškog ubojstva prema dobnoj skupini (MUP)

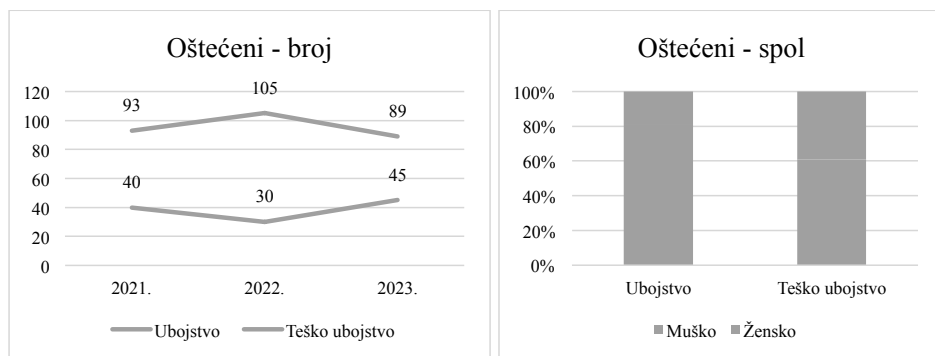
Analiza počinitelja po dobnoj pripadnosti (Grafikon 6.), zapravo potvrđuje dosadašnja kriminološka istraživanja kako je glavnina počinitelja u dobi od 25 do 60 godina.⁵⁹ U odnosu na državljanstvo, velika većina počinitelja ima hrvatsko

⁵⁹ Prema nekim kriminološkim istraživanjima, počinitelj ubojstva je najčešće muška osoba u dobi između 25 i 60 godina, neoženjen i primarni delinkvent (a ako je riječ o recidivistu, tada se u pravilu radi o prijašnjim osudama za druga kaznena djela). Derenčinović, Getoš, *op. cit.* u bilj 56, str. 52. Žene znatno rjeđe sudjeluju u počinjenju težih kaznenih djela, zbog čega su i manje osuđivane na (dugotrajnije) kazne zatvora. Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R.; Šprem, P., "Ružno pače" hrvatskoga kaznenog pravosuđa – zatvorski sustav u svjetlu domaćih i europskih trendova, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. 12, br. 1, 2021., str. 104.

Iako stopa prijavljenih punoljetnih osoba za kaznena djela je u konstantno padu od sredine 2000-ih, zanimljivo je da udio prijavljenih punoljetnih žena za kaznena djela raste. Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R., *Gender and Crime in Croatia: Female Criminality*

državljanstvo (91 %), stoga bi se mogao izvući zaključak kako posljedice turizma (boravak velikog broja stranaca) i demografski trendovi (velik broj stranih radnika) za sada još ne utječu znatnije na ovu vrstu kaznenih djela.

Grafikon 7. i 8. *Žrtve kaznenog djela ubojstva/teškog ubojstva i distribucija žrtava prema spolu (MUP)*

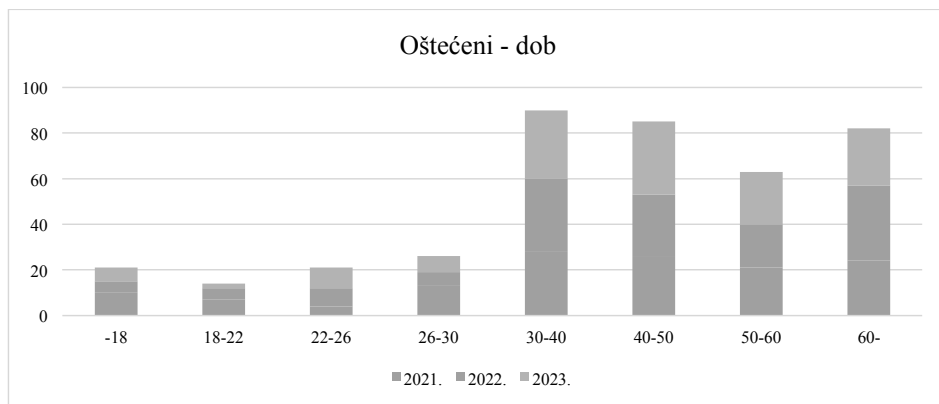

Prema prikupljenim podatcima u navedenom razdoblju (Grafikon 11.), proizlazi srednja vrijednost od 134 oštećene osobe po godini, iako radi izostanka identifikacijskih podataka postoji mogućnost da je taj broj i manji, no u ukupnom broju oštećenih osoba (u prosjeku više od 40 000) upućuje na nisku stopu oštećenih, što zbog težine i naravi samog djela nikako ne može biti minorizirano. Zanimljivo je kako je u ovoj skupini više od 80 % žrtava muškog spola, dok je kod teškog ubojstva njihov broj na razini oko 60 %, stoga bi moglo biti govora o tome kako su kod kvalificiranih oblika ubojstva žene češće žrtve nego kod običnih ubojstva (u gotovo 40 % slučajeva), što može bitno potvrđuje globalni trend kako su žene u približno 60 % slučajeva žrtve ubojstva intimnih partnera ili članova obitelji⁶⁰, što najčešće radi specifičnosti odnosa i drugih okolnosti u konačnici bude kvalificirani oblik ubojstva.

in Context, u: Stanojoska, A.; Dimovski, D.; Maksimova, E. (ur.), *The Handbook on Female Criminality in the Former Yugoslav Countries*, Springer, Cham, 2023., str. 80.

⁶⁰ Vidi: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/2023/Global_study_on_homicide_2023_web.pdf (10.7.2025.).

Grafikon 9. Podjela oštećenih kaznenim djelom ubojstva/teškog ubojstva prema dobnoj skupini (MUP)

Analiza oštećenih po dobnoj pripadnosti (Grafikon 9.) upućuje na to kako je glavnina oštećenih ovom vrstom kaznenih djela u dobnoj skupini iznad 30 godina starosti. U odnosu na državljanstvo, velika većina počinitelja ima hrvatsko državljanstvo (95 %), stoga bi se i ovdje mogao izvući zaključak kako posljedice turizma (boravak velikog broja stranaca) i demografski trendovi (velik broj stranih radnika) za sada još ne utječu znatnije na ovu vrstu kaznenih djela.

4. PODATCI PRIKUPLJENI U ISTRAŽIVANJU “HRVATSKI MONITOR NASILJA”

Za sveobuhvatnost uvida u fenomenološke karakteristike kaznenog djela (teškog) ubojstva, u nastavku predmetnog poglavlja, autori nude prikaz podataka prikupljenih istraživanjem projekta “Hrvatski monitor nasilja – fenomenologija, etiologija i procesuiranje delinkventnog nasilja s posebnim naglaskom na zaštitu posebno ranjivih skupina žrtava” koji se provodi na Pravnom fakultetu u Zagrebu uz potporu Hrvatske zaklade za znanost.⁶¹

4.1. Uzorak i metodologija

Empirijska podloga ovog istraživanja temelji se na analizi pravomoćno okončanih kaznenih spisa. Kao izvor podataka korišteni su sudski spisi u ko-

⁶¹ Više o projektu: www.violence-lab.eu.

jima je donesena pravomoćna presuda za odabrana kaznena djela nasilja, a koji su pravomoćno okončani u petogodišnjem razdoblju od 2017. do 2021. godine. Odabir relevantnih kaznenih djela učinjen je u skladu s istraživačkom definicijom nasilja, nakon čega je predsjednicima sudova dostavljen službeni upitnik, zajedno s popisom obuhvaćenih kaznenih djela i odobrenjem Etičkog povjerenstva Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Uzorak obuhvaća isključivo pravomoćno okončane predmete u kojima su počinitelji osuđeni za kaznena djela nasilja. Sudovi su dostavili ukupan broj predmeta koji udovoljavaju navedenim kriterijima, a putem sudskih baza podataka identificirani su pripadajući brojevi predmeta (tzv. K brojevi). Na temelju tih podataka sud je pripremio spise za terenski rad istraživača.

Podatci su prikupljeni na ukupno osam sudova u Republici Hrvatskoj, i to na četiri županijska i četiri općinska suda, Županijskom i Općinskom sudu u Zagrebu, Splitu, Osijeku i Rijeci, ovisno o stvarnoj sudskoj nadležnosti za pojedina kaznena djela. Terensko istraživanje provedeno je u Zagrebu tijekom 2021. i 2022. godine⁶², dok su podatci iz ostalih gradova prikupljeni u razdoblju 2022. i 2023.

U prvoj fazi istraživanja provedeno je pilot-testiranje na uzorku od dvadesetak kaznenih spisa radi testiranja istraživačkog instrumenta (upitnika). Na temelju rezultata pilot-faze instrument je revidiran i dorađen radi postizanja veće pouzdanosti i validnosti prikupljenih podataka.

Podatci su se iščitavali iz spisa i bilježili u strukturirani upitnik koji se sastoji od tri cjeline: opći podatci o predmetu, karakteristike počinitelja te karakteristike žrtve. Analizirano je ukupno 89 varijabli, od čega se 12 odnosi na predmet, 49 na počinitelja i 28 na žrtvu. Prikupljanje podataka provedeno je kombiniranom metodom: djelomično *paper-and-pencil* metodom, a djelomično unosom podataka izravno u elektroničku bazu podataka.

U konačnom uzorku analizirano je ukupno 90 kaznenih predmeta ubojstva i teškog ubojstva za potrebe pisanja ovog rada. Ukupan uzorak u cijelom istraživanju je 1117 kaznenih predmeta, pri čemu su obuhvaćeni i maloljetni i punoljetni počinitelji⁶³.

⁶² Zbog pandemije koronavirusa i potresa u Zagrebu te posljedične otežane dostupnosti pojedinim sudovima, inicijalno razdoblje za provedbu istraživanja oduljilo se.

⁶³ Analizirani spisi obuhvatili su najvećim dijelom punoljetne počinitelje, dok je maloljetnih počinitelja nasilja tek pet u ukupnom uzorku, i to jedan šesnaestogodišnjak i četiri sedamnaestogodišnjaka.

4.2. Rezultati

U cilju dubljeg razumijevanja razlikovnih obilježja između kaznenih djela ubojstva i teškog ubojstva, provedena je analiza podataka iz 90 pravomoćno okončanih kaznenih predmeta zaprimljenih na četiri županijska suda u Republici Hrvatskoj – u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku. Rezultati pokazuju da najveći udio predmeta koji se odnose na kazneno djelo ubojstva dolazi iz nadležnosti Županijskog suda u Zagrebu (44 %), dok se najveći broj predmeta teškog ubojstva nalazi u Splitu (41 %). Zanimljivo je da Zagreb, unatoč najvećem udjelu predmeta ubojstva, bilježi najmanji udio teških ubojstava (18 %), jednako kao i Rijeka (18 %) koja ujedno ima i najmanji broj predmeta ubojstva (16 %).

Tablica 4. Analiza podataka prema zakonskoj kvalifikaciji, nadležnosti, privatnosti mjesta počinjenja, broju počinitelja, broju žrtava i okrutnosti

Varijabla	Vrijednost	Ubojstvo %	Teško ubojstvo %
Zakonska kvalifikacija	Dovršeno	31	59
N = 90	Pokušaj	69	41
Nadležnost	Zagreb	44	18
N = 90	Split	22	41
	Osijek	18	23
	Rijeka	16	18
Privatnost mjesta	Privatno	79	64
počinjenja N = 90	Javno	21	36
Broj počinitelja	Jedan	85	73
N = 90	Dva	15	0
	Tri	0	27
Broj žrtava	Jedna	77	55
N = 90	Dvije	23	36
	Tri	0	9
Okrutno	Da	18	46
N = 90	Ne	82	54

Deskriptivna analiza provedena je s fokusom na sljedeće varijable: zakonska kvalifikacija kaznenog djela (pokušaj/dovršeno), privatnost mjesta počinjenja (privatno/javno), broj počinitelja, broj žrtava te prisutnost okrutnosti u počinje-

nju kaznenog djela. Cilj ove analize bio je identificirati obrasce i razlike između ubojstava i teških ubojstava u promatranom uzorku, kao i ispitati u kojoj se mjeri ti obrasci podudaraju s nalazima prethodnih istraživanja u hrvatskom i međunarodnom kontekstu.

Rezultati pokazuju relevantne razlike između ubojstva i teškog ubojstva. Dok je kod ubojstava većinom riječ o pokušaju (69 %), kod teških ubojstava veći je udio dovršenih djela (59 %), što upućuje na veću razinu dovršenosti kod teže kvalificiranih oblika ubojstva. Navedeno je i u skladu s prezentiranim podacima DZS-a (Tablice 2. i 3).

Mjesto počinjenja kaznenog djela odnosi se na mikrookruženje u kojem se kazneno djelo događa i uključuje društveni kontekst koji ujedinjuje počinitelja i žrtvu, u većini slučajeva ima obilježje privatnosti – i kod ubojstava i kod teških ubojstava najčešće se radi o počinjenju u privatnom prostoru. Ubojstva su u 79 % slučajeva počinjena na privatnim lokacijama, dok se i teška ubojstva većinom događaju u privatnom kontekstu, iako je kod njih zabilježen nešto viši udio počinjenja na javnim mjestima (36 %) u usporedbi s običnim ubojstvima. Ovi nalazi upućuju na prevladavajući značaj obiteljskog i intimnog okruženja kao mjesta izvršenja kaznenih djela protiv života, ali istodobno otvaraju prostor za razmatranje veće javne izloženosti i moguće brutalnosti kod pojedinih oblika teških ubojstava.

Broj počinitelja i broj žrtava dodatno diferencira dvije skupine. Kod ubojstava je dominantan obrazac da jedno kazneno djelo počinu jedna osoba (85 %), dok kod teških ubojstava raste udio kaznenih djela s više počinitelja, uključujući i slučajeve s tri osobe (27 %).⁶⁴ Slično tomu, dok većinu ubojstava karakterizira postojanje jedne žrtve (77 %), kod teških ubojstava znatno je veća zastupljenost slučajeva s dvije (36 %) ili čak tri žrtve (9 %).

Zadnja analizirana varijabla odnosi se na okrutnost počinjenja. Okrutnost je prisutna u 46 % slučajeva teških ubojstava, naspram samo 18 % kod ubojstava, što dodatno potvrđuje višu razinu brutalnosti i nasilnosti povezanih s težim kvalifikacijama. Prema Getoš Kalac⁶⁵ okrutnost je često rezultat emocionalno nabijenih sukoba, što je osobito izraženo u slučajevima partnerskog nasilja, a u svjetlu nalaza da se većina promatranih kaznenih djela dogodi u privatnom okruženju.

⁶⁴ Više o počiniteljima kaznenih djela iz CroViMo baze vidi Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R., *Homicide Research in Southeast Europe: An Analysis of Methodological and Practical Challenges With Preliminary Findings on the Phenomenology of Lethal Violence in Croatia*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. XV, br. 1, 2024. str. 69 – 73.

⁶⁵ Getoš Kalac, A.-M., *Violence in the Balkans: First findings from the Balkan Homicide Study*, Springer, Cham, 2021., str. 73 – 74.

Tablica 5. *Analiza podataka prema motivu, konzumaciji alkohola i opojnih sredstava te ovisnost počinitelja*

Varijabla	Vrijednost	Ubojstvo %	Teško ubojstvo %
Motiv	Nejasno	34	9
N = 90	Više motiva	19	23
	Osveta	22	27
	Pohlepa	4	36
	(Samo)obrana	6	0
	Vigilantizam	9	0
	Ljubomora	4	5
	Mržnja/predrasude/diskriminacija	2	0
Alkohol	Da	39	41
N = 90	Ne	61	59
Opojna sredstva	Da	25	23
N = 90	Ne	75	77
Ovisnost	Nema	63	55
N = 90	Alkohol	19	27
	Lake droge	5	9
	Teške droge	3	0
	Lijekovi	10	0
	Više ovisnosti	0	9

U odnosu na motiv, kao etiološki pokazatelj težine kaznenog djela, analiza pokazuje kako je kod kaznenog djela teškog ubojstva najčešći motiv pohlepa (36 %), dok je isti motiv kod ubojstava prisutan u svega 4 % slučajeva. Osim toga osveta (27 %) i višestruki motivi (23 %) češće su prisutni kod teških ubojstava nego kod običnih (22 %, odnosno 19 %). Takav nalaz dosljedno prati zakonsku regulativu čl. 111. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, koji koristoljublje, osvetu i druge niske pobude izrijekom kvalificira kao okolnosti koje ubojstvo čine težim kaznenim djelom.

S druge strane, kod ubojstava je najčešći motiv označen kao nejasan (34 %), što upućuje na znatnu učestalost impulzivnih i afektivnih reakcija, koje se, u skladu s ranijim istraživanjima, češće ne mogu klasificirati jednoznačno.⁶⁶ Također, isključiva prisutnost motiva poput vigilantizma, (samo)obrane i mržnje/

⁶⁶ Balić *et al.*, *op. cit.* u bilj. 2, str. 78 – 80; Getoš Kalac, *loc. cit.* u bilj. 65.

predrasuda kod ubojstava (ukupno 17 %) upućuje na kontekstualne razlike u etiologiji koje se ne preklapaju s kvalificiranim oblicima.

Kada se promatra udio počinitelja koji su u trenutku kaznenog djela bili pod utjecajem alkohola, on je gotovo jednak u obje skupine (ubojstvo 39 %, teško ubojstvo 41 %), što upućuje na univerzalan dezinhibicijski učinak alkohola u nasilnim kaznenim djelima, potvrđen i u mnogobrojnim međunarodnim istraživanjima.⁶⁷ Ipak, kod teških ubojstava zabilježena je veća učestalost ovisnosti o alkoholu (27 % naspram 19 %), kao i ovisnosti o lakim drogama (9 % prema 5 %), što može upućivati na dulji kriminalni ili devijantni obrazac ponašanja, češće vezan uz kvalificirane oblike kaznenih djela.

Zanimljivo je da se ovisnost o lijekovima i teškim drogama pojavljuje isključivo kod počinitelja ubojstava, a ne i teških ubojstava. Ova činjenica otvara mogućnost diferencijacije psihopatoloških profila počinitelja – kod teških ubojstava je, čini se, češće riječ o osobama s racionaliziranim motivima (pohlepa, osveta), dok su ubojstva češće čin impulsa i djelomično narušenog psihofizičkog stanja zbog zlouporabe lijekova ili opijata.

U odnosu na sredstvo počinjenja, iz rezultata proizlazi da je kod kaznenog djela ubojstva najčešće korišteno sredstvo nož (35 %), zatim tupi objekt (28 %) te ruke (18 %), što upućuje na neposredno nasilje u kontekstu impulzivnih sukoba, često u afektu. Nož kao hladno oružje, iako potencijalno smrtonosan, u velikom broju slučajeva ne dovodi do smrtne posljedice, već do pokušaja ubojstva, što je u skladu s većom prisutnošću pokušaja u analiziranoj skupini kaznenih djela ubojstava.

⁶⁷ Canter, Youngs, *loc. cit.* u bilj. 1; Schröttle, Vogt, *loc. cit.* u bilj. 52.

Tablica 6. Sredstvo počinjenja, način počinjenja i uporaba oružja više puta

Varijabla	Vrijednost	Ubojstvo %	Teško ubojstvo %
Sredstvo počinjenja	Ruke	18	8
N = 90	Objekti od stakla	2	0
	Nož	35	0
	Vatreno oružje	13	17
	Sjekira	2	0
	Tupi objekt	28	75
	Vatra	2	0
Način počinjenja	Zapaljenje	3	0
N = 90	Davljenje	5	0
	Premlačivanje	25	67
	Udaranje i šutanje	17	0
	Rezanje	10	0
	Pucanje	12	33
	Ubadanje	28	0
Uporaba oružja više puta	Da	78	64
N = 90	Ne	22	36

Nasuprot tomu, kod teškog ubojstva je u čak 75 % slučajeva korišten tupi objekt, dok su vatrena oružja prisutna u 17 % slučajeva. Odsutnost noža i ostalih hladnih oružja među teškim ubojstvima dodatno potvrđuje intenzitet i brutalnost izvršenja. Tupi objekti, često improvizirani (štake, cijevi, drveni predmeti), pogoduju višestrukim udarcima i dugotrajnom činu nasilja, čime se potencira okrutnost kao kvalifikatorni element. Ovi podaci u skladu su s nalazima istraživanja koja upućuju

na to da su kod brutalnih oblika ubojstava češće prisutne metode koje uključuju višestruko nanošenje ozljeda, što je indikator emocionalno nabijenog sukoba i visokog stupnja agresivnosti.⁶⁸

I u pogledu načina počinjenja vidljive su znatne razlike. Dok su kod ubojstava zastupljeni različiti načini poput ubadanja (28 %), udaranja i šutanja (17 %), rezanja (10 %), davljenja (5 %) i zapaljenja (3 %), kod teških ubojstava najdominantniji oblik je premlaćivanje (67 %), a zatim pucanje (33 %). Ovi podaci upućuju na veći stupanj nasilnosti i duže trajanje napada kod teških ubojstava,

⁶⁸ Getoš Kalac, *op. cit.* u bilj. 65, str. 67 – 70.

što odgovara kvalifikaciji kaznenog djela na temelju okrutnosti i posebne brutalnosti (čl. 111. st. 1. KZ-a).

Važno je naglasiti da je pucanje (33 %) u teškim ubojstvima češće nego u običnim ubojstvima (12 %), što implicira viši stupanj smrtonosnosti sredstava i veću razinu odlučnosti počinitelja.

Dodatnu težinu kvalificiranim oblicima daje podatak da je kod teških ubojstava u 64 % slučajeva oružje uporabljeno više puta, dok je kod ubojstava taj udio još viši (78 %), što može upućivati na pokušaje ili neuspješnost usmrćenja u prvom udarcu. Ipak, činjenica da se kod teških ubojstava gotovo dvije trećine počinitelja višestruko koristi oružjem (bilo tupi objekt ili vatreno oružje) potvrđuje prisutnost namjere i brutalnosti, u skladu s kvalifikatornim elementima zakona.

Ovi podatci potvrđuju kako su kod kaznenih djela teškog ubojstva sredstva počinjenja razornija, metode nasiln(ij)e i napad dulji ili planskiji, što ujedno potvrđuje zakonodavno razlikovanje temeljnog i kvalificiranog oblika ubojstva. Dok ubojstva često nose obilježja spontanosti, blizine i fizičke dostupnosti sredstva (nož, ruke), kod teških ubojstava naglašen je intenzitet agresije, instrumentalna priroda oružja i način na koji se nasilje provodi.

Empirijski podatci iz ovog istraživanja time dosljedno prate već utvrđene obrasce iz prethodnih kriminoloških i forenzičkih istraživanja⁶⁹, koja naglašavaju kako izbor sredstva i način izvršenja nisu puka tehnička pitanja, već izravno reflektiraju psihološki profil počinitelja, stupanj pripreme i ciljanu brutalnost napada.

Ovi uvidi važni su za pravosudnu praksu jer omogućuju precizniju identifikaciju kvalificiranih oblika kaznenih djela, kao i za preventivne politike koje trebaju uzeti u obzir okolnosti koje pogoduju okrutnim i višestrukim činima nasilja, osobito u privatnim kontekstima i kod emocionalno nabijenih sukoba.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analiza kaznenih djela ubojstva i teškog ubojstva u ovom je radu prikazana na tri razine: normativnoj, komparativnoj i empirijskoj, s ciljem cjelovitog sagledavanja fenomena koji, iako statistički rijedak, zbog posljedica za društvo ima važan viktimološki značaj.

Hrvatski Kazneni zakon slijedi samostalni model dvojne tipizacije (čl. 110. i 111.) i tako se pridružuje većini europskih sustava koji izrijeком navode kva-

⁶⁹ Npr. Schröttle, Vogt, *loc. cit.* u bilj. 52 i Jarić, *op. cit.* u bilj. 38, str. 88 – 90.

lifikatorne okolnosti temeljnog oblika kaznenog djela ubojstva. Usporedba s odabranim zakonodavstvima potvrđuje da su okrutnost/podmuklost te koristoljublje klasični motivi "težeg" ubojstva, dok je uvođenje femicida (čl. 111.a) novina kojom se RH svrstala u ograničenu skupinu država koje rodno utemeljeno ubojstvo eksplicitno inkriminiraju.

Službeni podatci DZS-a za razdoblje od 2013. do 2024. godine pokazuju da je na godinu u Republici Hrvatskoj u prosjeku 50-ak osuđenih za ubojstvo i 10-ak za teško ubojstvo. U odnosu na obilježja počinitelja ako se promatra spol, muškarci su počinitelji u približno 90 % slučajeva. Praksa kažnjavanja upućuje na to da bez obzira na okolnost da je riječ o teškom kaznenom djelu, čak 45 % kazni za ubojstvo bude izrečeno na duljinu trajanja zatvorske kazne ispod tri godine zatvora, što upućuje na čestu kvalifikaciju pokušaja i/ili olakotne okolnosti.

MUP-ovi podatci pokazuju pak kako je u razdoblju od 2021. do 2023. godine oko 130 prijavljenih kaznenih djela na godinu, od čega je čak 78 % evidentirano u pokušaju, a geografski dominiraju Grad Zagreb i Splitsko-dalmatinska županija. Stopa namjernih ubojstava u RH ispod je prosjeka EU-27 ($\approx 0,9$) i višestruko niža od globalne (5,8).

Analiza podataka iz 90 pravomoćno okončanih kaznenih predmeta u kojima su počinitelji osuđeni za kaznena djela ubojstva i teškog ubojstva otkriva jasne razlike u njihovim etiološkim i izvršnim obilježjima, koje potvrđuju opravdanost zakonodavnog razlikovanja temeljnog i kvalificiranog oblika kaznenog djela.

Prvo, motivacija počinitelja upućuje na dublje vrijednosne razlike između dvije skupine kaznenih djela. Dok se ubojstva najčešće počinju iz nejasnih ili impulzivnih razloga, bez jasno identificiranog motiva, te su često popraćena emocionalnim ispadima i afektom, kod teških ubojstava jasno dominiraju racionalizirani, instrumentalni motivi poput pohlepe i osvete. Ovakvi motivi upućuju na veći stupanj pripreme, hladnokrvnosti i društvene opasnosti počinitelja, što dodatno opravdava strožu penalnu reakciju.

Drugo, iako je prisutnost alkohola zabilježena u približno istoj mjeri kod obje skupine djela (oko 40 %), ovisnost o alkoholu i lakim drogama češće se bilježi kod počinitelja teških ubojstava. Ovi podatci upućuju na moguće dugotrajnije obrasce devijantnog ponašanja i nedostatak kontrole impulsa, što može biti relevantno u ocjeni rizika recidiva i potrebi za specifičnim oblicima tretmana i nadzora.

Treće, podatci o sredstvu i načinu počinjenja upućuju na višu razinu brutalnosti i nasilnosti u teškim ubojstvima. Dok se ubojstva najčešće čine nožem, tjelesnom silom ili improviziranim sredstvima, teška ubojstva gotovo u pravilu

uključuju tupi predmet i često višestruko ponavljanje radnje (premlaćivanje, pucanje), što je u skladu s kvalifikatornim elementima kao što su okrutnost, intenzitet patnje žrtve i opasnost za društvo. Prisutnost višestruke uporabe oružja dodatno pojačava obilježja upornosti i odlučnosti u izvršenju.

U konačnici, ovi nalazi potvrđuju teorijska i zakonska polazišta prema kojima teška ubojstva predstavljaju kvalitativno različit oblik kaznenog ponašanja, ne samo s obzirom na pravne kriterije već i na temelju empirijskih obilježja ponašanja počinitelja, intenziteta nasilja i strukture motiva. Takvi rezultati naglašavaju potrebu za razlikovanjem penoloških pristupa, ali i za daljnjim empirijskim istraživanjima usmjerenima na povezivanje pravnih kvalifikacija s psihološkim, socijalnim i kriminološkim profilima počinitelja.

Također, rezultati upućuju na važnost prevencije nasilja putem ranih intervencija u obiteljskom kontekstu, sustavno praćenje ovisnika s nasilnim ispadima te obrazovne i medijske kampanje o posljedicama partnerskog nasilja i dehumanizacije žrtve kroz materijalne ciljeve. Normativne kategorije teškog ubojstva, osobito one koje se odnose na motiv i način počinjenja, pokazuju se ne samo pravno funkcionalnima već i empirijski utemeljenima.

Zaključno, premda Republika Hrvatska zadržava relativno nisku stopu ubojstava u europskom kontekstu, visok udio pokušaja, regionalne razlike i (budući) normativni izazovi (femicid) upućuju na potrebu usklađene strategije prevencije, preciznijeg prikupljanja podataka i sustavne analize sudske prakse. Samo će integracija kaznenopravnih, kriminoloških i viktimoloških spoznaja omogućiti učinkovitije suzbijanje najtežih oblika nasilja i unaprijediti zaštitu najvrjednijeg pravnog dobra – ljudskog života.

LITERATURA

- Aljinović, N., *Intimni femicid u kontekstu obiteljskog nasilja: od neologizma do nomenklature kaznenog djela*, Služba Božja, vol. 64, br. 1/2, 2024., str. 57 – 98. DOI: 10.34075/sb.64.1.3
- Balić, S.; Divanović, D.; Ricijaš, N., *Nasilje i ubojstva među intimnim partnerima*, Kriminologija & socijalna integracija, vol. 9, br. 1-2, 2001., str. 71 – 84.
- Božian, E., *Motive or Reason in Criminal Law*, International conference, Knowledge-based organization, vol. 23, br. 2, 2017. DOI: 10.1515/kbo-2017-0104
- Canter, D.; Youngs, D., *Crime and society*, Contemporary Social Science, vol. 11, br. 4, 2016., str. 283 – 288. DOI: 10.1080/21582041.2016.1259495
- Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Turković, K.; Munivrana Vajda, M.; Dragičević Prtenjača, M.; Maršavelski, A.; Roksandić Vidlička, S., *Kazneno pravo – posebni dio*, Pravni fakultet, Zagreb, 2018.

- Čatipović, I.; Kučer, M., *Femicide as a separate criminal offense: A milestone in Croatia*, Women Against Violence Europe, 2024., dostupno na: <https://wave-network.org/femicide-criminal-offense-croatia/>
- Derenčinović, D.; Getoš Kalac, A.-M., *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet, Zagreb, 2008.
- Garačić, A., *Novi Kazneni zakon: Autorski pročišćeni tekst s opsežnim komentarima, sudskom praksom, prilogima i stvarnim kazalom*, Organizator, Zagreb, 2013.
- Getoš Kalac, A.-M., *Violence in the Balkans: First findings from the Balkan Homicide Study*, Springer, Cham, 2021. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-74494-6>
- Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R., *Gender and Crime in Croatia: Female Criminality in Context*, u: Stanojoska, A.; Dimovski, D.; Maksimova, E. (ur.), *The Handbook on Female Criminality in the Former Yugoslav Countries*, Springer, Cham, 2023., str. 75 – 104. DOI: [10.1007/978-3-031-27628-6_3](https://doi.org/10.1007/978-3-031-27628-6_3)
- Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R., *Homicide Research in Southeast Europe: An Analysis of Methodological and Practical Challenges With Preliminary Findings on the Phenomenology of Lethal Violence in Croatia*, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. XV, br. 1, 2024., str. 49 – 80. DOI: <https://doi.org/10.32984/gapzh.15.1.3>
- Getoš Kalac, A.-M.; Bezić, R.; Šprem, P., “Ružno pače” hrvatskoga kaznenog pravosuđa – zatvorski sustav u svjetlu domaćih i europskih trendova, Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske, vol. 12, br. 1, 2021., str. 83 – 112. DOI: <https://doi.org/10.32984/gapzh.12.1.5>
- Horvatić, Ž.; Derenčinović, D.; Cvitanović, L., *Kazneno pravo – opći dio II (kazneno djelo i kaznenopravne sankcije)*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2017.
- Jarić, J., *The first-degree murder in a cruel manner*, Pravo – teorija i praksa, vol. 40, 2022., str. 87–101. DOI: <https://doi.org/10.5937/ptp2301087J>
- Hrvatska biskupska konferencija, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 2016.
- Khurramovich, K. F., *Extreme cruelty is as the way of committing crime of murder: theoretical- practical problems and their solutions*, European Journal of Research, br. 10, 2019., str. 8 – 11. DOI: [10.37057/2521-3253-2019-10-2](https://doi.org/10.37057/2521-3253-2019-10-2)
- Kos, D., *Novine u kaznenom zakonodavstvu*, u: *Zbornik radova – Opatija 2013*, Vrhovni sud RH, Pravosudna akademija RH, Zagreb, 2013., str. 13 – 28.
- Marković, M., *Ubistvo iz koristoljublja*, Pravo – teorija i praksa, br. 9–10, 2009., str. 21 – 35.

- Naumovski, M.; Svedrović, M., *Kaznena djela protiv života i tijela*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 17, br. 2, 2010., str. 581 – 596.
- Novoselec, P., *Posebni dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007.
- Schröttle, M.; Vogt, K., *Women as Victims and Perpetrators of Violence: Empirical Results from National and International Quantitative Violence Research*, u: Kury, H.; Redo, S.; Shea, E. (ur.), *Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration*, Springer Publishing, Cham, 2016., str. 479 – 504. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-08398-8_18
- Vuletić, I., *Kazneno djelo ubojstva u hrvatskom zakonodavstvu i sudskoj praksi*, Harmonius, vol. 2, br. 1, 2018., str. 327 – 343.
- Živanović, T., *Osnovi krivičnog prava Kraljevine Jugoslavije, posebni deo*, I knjiga, sveska 1, Beograd, 1933.

IZVORI

Zakonodavni akti

- Kazneni zakon (1997.), Narodne novine, br. 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07 i 152/08.
- Kazneni zakon (2011.), Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24.
- Kazneni zakon (Austrija); Strafgesetzbuch Federal Law Gazette I 945/3322, (1998).
- Kazneni zakon (Danska); Straffeloven LBK nr 1068 af 06/11/2008 (Historisk)
- Kazneni zakon (Gruzija); Legislative herald of Georgia, LHG, 41(48), 13/08/1999
- Kazneni zakon (Malta); Ligi Criminal Legal Notice No. 35/2010
- Kazneni zakon (Njemačka); Strafgesetzbuch (1998 / 2015). BGBl. I 926.
- Kazneni zakon (Slovenija); Kazenski zakonik 2012, Uradni list 54/15, 6/16 – ispravak, 38/16, 27/17, 23/20, 91/20, 95/21, 186/21, 105/22 – ZZNSPP, 16/23 i 107/24.
- Kazneni zakon (Španjolska); Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal (ES). Boletín Oficial del Estado, 281. <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1995-25444>
- Kazneni zakon (Švedska); Swedish Criminal Code. (1962, zad. izm. 2023). SFS 1962:700.

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.

Krivični zakon Bosne i Hercegovine (2003), Službeni glasnik BiH 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 i 47/2023.

Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br. 36/24.

Sudska praksa

Irska v. Ujedinjenog Kraljevstva, 5310/71 (Europski sud za ljudska prava, 1978.).

Vrhovni sud RH, I Kž 46/11-6 (23. veljače 2011.).

Županijski sud Split, K-11/2022-22 (24. svibnja 2022.).

Županijski sud Split, K-34/12 (28. lipnja 2013.).

Mrežne stranice – izvješća

Državni zavod za statistiku, baze podataka, dostupno na: www.dzs.hr

European Institute for Gender Equality (n. d.), *Femicide*, dostupno na: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide>

EUROSTAT 2024, *Police-recorded offences by offence category*, dostupno na: www.europa.eu

EUROSTAT, *Crime statistics: Intentional homicide*, dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained>, 2024

United Nations, UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime, *4th Edition Of The Global Study on Homicide*, 2023., dostupno na: unodc.org

World Health Organization, *World report on violence and health*, Geneva, 2005., dostupno na: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1

Summary

Pero Mihaljević *

Reana Bezić **

CRIMINAL OFFENCES OF MURDER
AND AGGRAVATED MURDER – TRENDS AND SPECIFICS

The paper adopts an integrated approach to the criminal offences of murder (Art. 110 CC) and aggravated murder (Art. 111 CC) across three analytical layers—normative, comparative, and empirical—in order to map their characteristics, trends, and case-law with precision. Its empirical backbone is a comprehensive database of 1,117 finalised court cases of violence, of which 90 files concerning (aggravated) murders heard before the county courts in Zagreb, Split, Rijeka, and Osijek (2017–2021), were examined in detail. Each file was coded using an 89-variable questionnaire covering the act, the offender, and the victim, after pilot-testing the instrument for reliability and validity. To situate the findings in a broader temporal and population context, the study presents the data from the Croatian Bureau of Statistics (2013–2024) and recent police statistics from the Ministry of the Interior (2021–2023). A comparison with the EU-27 shows that Croatia still records one of the lowest homicide rates (0.9 per 100,000). Key findings confirm that aggravated murders are completed in 59 % of cases (versus 31 % for murders) and more often involve multiple victims or offenders, with Split accounting for 41 % of all aggravated murders and Zagreb for 44 % of murders. Men constitute 92 % of all offenders, and 68 % of defendants stand trial for attempts, reflected in a surprisingly lenient sentencing structure (47 % of sanctions up to three years). The locus delicti is predominantly private (79 % for murders; 64 % for aggravated murders), yet the share of public locations rises sharply in the qualified form (36 %). Brutality is nearly three times more common in aggravated murders (46 % versus 18 %), while greed (36 %) and revenge (27 %) emerge as dominant motives for aggravated murder, with motives in ordinary murders often unclear (34 %). Alcohol or other psychoactive substances are present in roughly two-fifths of all cases, irrespective of qualification. The normative–comparative analysis shows that Croatia’s

* Pero Mihaljević, Ph. D., Senior Advisor, Office of the National Security Council, Republic of Croatia, Jurjevska 34, 10000 Zagreb; p_mihaljevic@yahoo.com; ORCID ID: orcid.org/0009-0009-9326-4104

** Reana Bezić, Ph. D., Assistant Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg Republike Hrvatske 14, 10000 Zagreb; rbezić@pravo.unizg.hr; ORCID ID: orcid.org/0009-0004-3763-7889

dual-typification model aligns with wider European practice, while the introduction of a separate femicide qualifier (Art. 111.a CC) represents an important yet empirically under-researched innovation. The results underscore the need for differentiated penal approaches—from tougher sanctions for profit-driven and cruel forms to preventive programmes focused on intimate-partner violence.

Key words: homicide; aggravated murder; Croatian Violence Monitor

